

IN MEMORIAM

JEAN PRADEL (1933 – 2021)

Žan Pradel (*Jean Pradel*), francuski profesor prava, krivičar, komparativista svetskog glasa, enciklopedista i humanista, prijatelj Srbije, napustio nas je zauvek 7. jula 2021. godine.

Žan Pradel je studirao na Pravnom fakultet Univerziteta u Poatijeju (*Poitiers*) od 1951. do 1957. godine. Nakon završenih osnovnih studija nastavio je da se usavršava stekavši tri magistrature i to iz građanskog prava, istorije prava i javnog prava. Na istom fakultetu je odbranio doktorat 1960. godine iz građanskog prava pod naslovom „Pravni položaj bolesnika“ (*La condition juridique du malade*), koji potom objavljuje kod čuvenog izdavača LGDJ (*Librairie générale de droit et de jurisprudence*). Svoje naučno usavršavanje Pradel je zaokružio još jednim doktoratom ali ne iz prava ili neke srodne discipline već iz preistorijske arheologije, odbranjenim na Univerzitetu u Tuluzu (*Toulouse*) 1975. godine. U ovome je sledio svog oca koji je takođe imao doktorat iz preistorijske arheologije povrh toga što je bio lekar.

Žan Pradel će ostati upamćen kao jedan od najvećih francuskih profesora i evropskih komparativista nauke krivičnog prava. Međutim, on je imao dve karijere. Iako je druga, akademska karijera, trajala bezmalo pola veka, prva – pravosudna, koje se uvek s ponosom i radošću sećao, pružila mu je praktična znanja i veštine koji će se odraziti kako na predmet tako i metod njegovog akademskog rada.

U Nacionalnu školu magistrature je primljen 1957. godine. Kratko je na položaju zamenskog sudije u Brestu (*Brest*), odakle odlazi u pobunjeni Alžir na dvogodišnju vojnu službu, za koju je bio odlikovan. Po njenom završetku stupa na dužnost zamenika državnog tužioca u Brestu i vojnog tužioca u Nemuru (*Nemours*) u Alžiru. Pravosudnu karijeru nastavlja u civilnim organima kao istražni sudija u Bresuiru (*Bressuire*) i Poatijeju od 1962. do 1969. godine.

Njegovo svestrano poznavanje krivičnog zakonodavstva i sudske prakse zasnivalo se, kako primećuju oni koji su s njim profesionalno drugovali, na izuzetnoj sposobnosti pamćenja, ali i na stalnim kontaktima s Ministarstvom pravde i Kasacionim sudom Francuske. Iako je u potpunosti pripadao legalističkoj školi, nije prestajao da se interesuje za jurisprudenciju svakako i zbog toga što je bio deo pravosudnog sistema svoje zemlje više od deset godina i što je bio svestan razlike između relativnog i realnog prava.

Univerzitetsku karijeru započinje na Pravnom fakultet u Poatijeju 1969. godine. Potom odlazi za docenta na Pravni fakultet u Tunisu 1970. godine. Na Pravni fakultet u Poatijeju se vraća 1972. godine na kojem je 1974. izabran za profesora a 2003.

godine za profesora emeritusa. Tom profesurom Pradel se pridružio slavnim imenima francuske pravne nauke poput Renea Savatijea (*René Savatier*), Žana Karbonijea (*Jean Carbonnier*), Žerara Kornjua (*Gérard Cornu*), civilistâ, i Žorža Vedela (*Georges Vedel*), konstitucionaliste, koja su predavala na ovom nevelikom fakultetu u Novoj Akvitaniji, na zapadu Francuske.

Žan Pradel je bio neumorni pregalac u nauci krivičnog prava kako materijalnog tako i procesnog. Pomenimo samo njegova najznačajnija dela. Godine 2019. „Opšte krivično pravo“ doživljava 22. izdanje, a „Krivično procesno pravo“ 20. izdanje. U koautorstvu izlaze „Posebno krivično pravo“, „Zbirka velikih presuda opšteg krivičnog prava“, „Zbirka velikih presuda posebnog krivičnog prava“ i „Evropsko krivično pravo“. Čovek izuzetne kulture, Žan Pradel je objavio i „Istoriju krivičnih doktrina“ u popularnoj ediciji *Que-sais-je?* i „Uporedno krivično pravo“ kod čuvenog Dalozza (*Dalloz*).

Posvećenost krivičnom pravu ogledala se i u tome što nije bilo nijedne velike reforme, a njih je inače u Francuskoj bilo mnogo, da se Žan Pradel o njoj nije pitao bilo kao savetodavac, bez obzira na datu političku većinu, bilo kao njen prvi komentator. Bio je konsultant i Ujedinjenih nacija i Evropske unije. Ugled koji je uživao doveo ga je na mesto predsednika Francuskog udruženja za krivično pravo, Opšteg društva za zatvore i naučnog direktora Kaznene i krivičnopravne revije (*Revue pénitentiaire et de droit pénal*). Bio je nosilac više nacionalnih odličja, uključujući i orden viteza Legije časti i Akademske palme, a bio je i *doctor honoris causa* švajcarskih univerziteta u Nojšatelu (*Neuchâtel*) i Friburu (*Fribourg*).

I pored svih počasti, Žan Pradel je pre svega bio čovek škole – Pravnog fakulteta Univerziteta u Poatijeju i Katoličkog instituta za visoke studije u La Rošu na Jonu (*La Roche-sur-Yon*), takođe u Novoj Akvitaniji, na kojem je uporedo predavao poslednje dve decenije svoga života. U okviru svog matičnog fakulteta u Poatijeju rukovodio je Institutom za pravosudne studije, Institutom za krivične nauke i Magistarskim studijama iz krivičnog prava. Veliki pedagog, Žan Pradel je svojom usmenom i pisanom rečju obeležio mnogobrojne generacija pravnika ne samo u Francuskoj, već i u Evropi i svetu.

Zraci aure Žana Pradela snažno su se osetili i u Srbiji. Zaljubljenik u uporedne krivičnopravne tradicije, Žan Pradel je često putovao, predavao po Evropi i svetu i sticao nova znanja. Tako je u oktobru 2014. godine posetio i Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu. Tom prilikom je održao dva predavanja – Evropsko krivično pravo i nacionalna krivična prava i Uvod u uporedno krivično pravo, i poklonio Fakultetu poslednja izdanja svoje četiri knjige. Srbija mu se takođe primereno odužila. Ne samo što je bio lepo primljen na našem fakultetu, u Rektoratu našeg univerziteta i u Ustavnom sudu Srbije, već mu je bila uručena i nagrada Srpskog udruženja za teoriju i praksu krivičnog prava.

Profesor Žan Pradel je bio iskreno dirnut celokupnim gostoprimstvom u Srbiji, prepričavao ga je prijateljima i isticao da će ga se sećati *pour le reste de sa vie* („do kraja svog života“). Ni Srbija neće zaboraviti plemenitog Žana Pradela, koji je koliko akademski velik bio i ljudski skroman, blag i darežljiv.